

**คุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิต
คณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ**

**Health Leadership Characteristics of the Graduates
of the Faculty of Public and Environmental Health,
Huachiew Chalermprakiet University**

ดวงพร กตัญญูตานนท์*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ในด้านความรู้ความสามารถ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรับผิดชอบ และด้านคุณธรรม รวมทั้งเปรียบเทียบคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุข ตามเพศ สาขาวิชา ลักษณะงาน ประสบการณ์การทำงาน และการเป็นแกนนำกิจกรรมขณะเรียน

กลุ่มตัวอย่างคือบัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 120 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ และสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และวิธีทดสอบของเซฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ในรายด้านพบว่าด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความรู้ความสามารถ ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ และด้านคุณธรรมอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม พบว่าสาขาวิชา ลักษณะงาน ระยะเวลาการทำงาน ทำให้

* คณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

คุณลักษณะภาวะผู้นำสาธารณสุขของบัณฑิตแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ส่วนเพศและการเป็นแกนนำกิจกรรมระหว่างเรียน ไม่ส่งผลต่อความแตกต่างด้านคุณลักษณะภาวะผู้นำสาธารณสุขของบัณฑิต

ผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะว่าควรมีการสร้างเสริมคุณลักษณะผู้นำสาธารณสุขแก่นักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม โดยสอดแทรกในการเรียนการสอนในวิชาชีพของแต่ละสาขาวิชา และสร้างเสริมด้านความรู้ความสามารถ ด้านคุณลักษณะทางอารมณ์ และด้านคุณธรรม โดยสอดแทรกไปกับการเรียนการสอน การจัดโครงการคุณธรรม การอบรม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ

คำสำคัญ : คุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุข บัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

Abstract

The purposes of this research were to study health leadership characteristics including knowledge, personality, emotional quotient, human relations, responsibility, and moral principles of the graduates of the Faculty of Public and Environmental Health, Huachiew Chalermprakiet University, and also compare health leadership characteristics according to gender, major subjects, job characteristics, work experience, and leadership of the students activities.

One hundred and twenty graduates of the academic year 2006 from the Faculty of Public and Environmental Health, Huachiew Chalermprakiet University were randomly selected through stratified random sampling technique, according to their major subjects and gender. Data were collected from questionnaires developed by the researcher. The reliability coefficient of the questionnaire was 0.88. Statistical methods used for data analysis were t-test, one way analysis of variance, and Scheffe's test.

The results of this research were as follows :

1. The overall health leadership characteristics among Public and Environmental Health graduates were at the high level. It was found that personality, human relations and responsibility were at a high level, whereas knowledge, emotional quotient, moral principles were at a medium level.

2. The comparison of health leadership characteristics on major subjects, job characteristics and work experience were significantly different at 0.05 level, but the comparison of health leadership characteristics on gender and leadership of the students activities were not significant.

The results from this research suggested that the promotion of health leadership characteristics of the students in Faculty of Public and Environmental Health was necessary. It could be accomplished by intervening in the study class of students in each major subject and the knowledge, emotional quotient, and moral principles could also be promoted in classes , moral projects, training and workshops.

Keywords : Health Leadership Characteristics, Graduates of the Faculty of Public and Environmental Health

บทนำ

ความสามารถในการเป็นผู้นำ เป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่การทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร ความสามารถในการเป็นผู้นำ หมายถึงการรวบรวม พัฒนาและปรับปรุงคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ตนมีและจำเป็นต่อการทำงาน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำงานที่กำหนดไว้ (ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. 2549 : 7-9)

งานสาธารณสุขเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่และสุขภาพอนามัยของบุคคล เป้าหมายของระบบสาธารณสุขคือการยกระดับสุขภาพของประชาชน (ทองหล่อ เดชไทย. 2547ก : 150) ความสำเร็จตามเป้าหมายดังกล่าว ต้องอาศัยการเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำของบุคลากรสาธารณสุข (อรุณี สังขพานิช. 2543 : 1-2) บุคลากรสาธารณสุขเป็นกลุ่มผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวกับการป้องกันโรค และการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญ เพราะหากประชาชนมีพฤติกรรมด้านการป้องกันโรค และการสร้างเสริมสุขภาพที่ถูกต้องแล้ว จะทำให้มีสุขภาพดี บรรลุเป้าหมายของระบบสาธารณสุข บุคลากรสาธารณสุขจึงต้อง

เป็นผู้นำทีมปฏิบัติงานการป้องกันโรคและการสร้างเสริมสุขภาพ นั่นคือการเป็นผู้นำด้านสาธารณสุข จึงมีความจำเป็นที่ต้องสร้างเสริมภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบุคลากรสาธารณสุข ซึ่งภาวะผู้นำสามารถพัฒนาได้ กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำมีจุดเริ่มต้นที่หลากหลายเช่น ในสถานที่ทำงาน ในชุมชน และในสถาบันการศึกษา (ทองหล่อ เดชไทย. 2547ข : 212 ; ธาณี กล่อมใจ และ วารุณี เกตุอินทร์. 2550 : 1)

การศึกษาเป็นตัวกำหนดภาวะผู้นำที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน เพราะระดับการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาที่สำเร็จมาเป็นเครื่องชี้วัดความเหลื่อมล้ำเรื่องความสามารถได้เป็นอย่างดี เพราะตัวบุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวก และกลุ่มผู้เรียนที่มีศักยภาพแตกต่างกันจะทำให้ได้รับประสบการณ์ และวิธีคิดที่ไม่เหมือนกัน อันนำไปสู่ความแตกต่างในการทำงานและการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมือนกันในระดับหนึ่ง (ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. 2549 : 15)

คณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เป็นสถาบันการศึกษาที่ผลิตบุคลากรสาธารณสุข 3 สาขาวิชา ประกอบด้วยสาขาวิชาการบริหารโรงพยาบาล สาขา

วิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม สาขาวิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยต้องผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถด้านทักษะวิชาชีพตามแต่ละสาขาและมีความสามารถในการทำงานด้านสาธารณสุขรวมทั้งต้องมีความสามารถในการเป็นผู้นำด้านสาธารณสุขด้วย ดังปรากฏอยู่ในวัตถุประสงค์ของหลักสูตรว่าบัณฑิตจะต้องวางแผนและปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขและเป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพและสังคมได้ (มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. 2548 : 282-294)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิตคณะ-□ สาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะภาวะผู้นำ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรับผิดชอบ และด้านคุณธรรม (สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และ พรทิพย์ กิระพงษ์. 2534 : 413-415 ; ชาญชัย คงรอด. 2543 : 78-80 ; ทองหล่อ เดชไทย. 2547ข : 200) เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม เพศ สาขาวิชา ลักษณะงานประสบการณ์การทำงาน การเป็นแกนนำกิจกรรมขณะเรียน อาจมีผลทำให้บัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ มีคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขแตกต่างกัน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2532 : 199-202 สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และ พรทิพย์ กิระพงษ์. 2534 : 421 ; คณะทำงานจัดทำแนวทางการทำกิจกรรมนอกหลักสูตรเพื่อ

เรียนรู้คุณธรรมและจริยธรรม. 2543 : 10 ; ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. 2549 : 15 ; Pierce and Newstrom. 2006 : 95-99) ผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการวางแผนส่งเสริมภาวะผู้นำด้านสาธารณสุข รวมทั้งการปรับปรุงการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการมีภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ในด้านความรู้ความสามารถ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรับผิดชอบ และด้านคุณธรรม
3. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ตามเพศ สาขาวิชา ลักษณะงานประสบการณ์การทำงาน การเป็นแกนนำกิจกรรมขณะเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบตัดขวาง (Cross-sectional survey research)

ประชากรที่ศึกษา คือบัณฑิตคณะ-□
 สาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัย
 ห้วยเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่สำเร็จการศึกษาใน
 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 171 คน ประกอบด้วย
 ด้วยบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารโรงพยาบาล 55
 คน สาขาวิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม 57 คน และ
 สาขาวิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย 59 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ บัณฑิตคณะสาธารณสุข
 ศาสตร์และสิ่งแวดล้อม จำนวน 120 คน ขนาด
 ตัวอย่างคำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane สุ่ม
 ตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random
 sampling) ตามสาขาวิชาและเพศ และสุ่ม
 ตัวอย่างอย่างง่ายตามสาขาวิชาและเพศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบ
 ถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎี เอกสารและ
 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามกรอบแนวคิดคุณลักษณะ
 ภาวะผู้นำด้านสาธารณสุข ซึ่งประกอบด้วย
 คุณลักษณะภาวะผู้นำ 6 ด้าน ประกอบด้วยด้าน
 ความรู้ความสามารถ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวุฒิภาวะ
 ทางอารมณ์ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรับผิดชอบ
 และด้านคุณธรรม แบบสอบถามประกอบด้วย 2
 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปได้แก่ เพศ อายุ
 สาขาวิชา ลักษณะงาน ระยะเวลาการทำงาน การ
 เป็นแกนนำกิจกรรมขณะเรียน

ส่วนที่ 2 คุณลักษณะภาวะผู้นำด้าน
 สาธารณสุข 6 ด้าน จำนวน 53 ข้อ ประกอบด้วย
 ด้านความรู้ความสามารถ 14 ข้อ ด้านบุคลิกภาพ
 10 ข้อ ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ 8 ข้อ ด้าน
 มนุษยสัมพันธ์ 7 ข้อ ด้านความรับผิดชอบ 5 ข้อ
 และด้านคุณธรรม 9 ข้อ ลักษณะคำถามเป็น
 มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ชนิด

5 ระดับ ประกอบด้วยข้อความเชิงบวกและ
 เชิงลบ

การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม
 ตรวจสอบความตรง (Content Validity) จาก
 ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งในภาควิชาการและภาคปฏิบัติ
 จำนวน 5 ท่าน และนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้น
 ทหาความเชื่อมั่น (Reliability) ในกลุ่มนักศึกษา
 คณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ชั้นปีที่ 4
 ภาคที่ 2 จำนวน 30 คน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์
 แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbachs Alpha
 Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.88

เกณฑ์การจัดระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำ
ด้านสาธารณสุขของบัณฑิต แบ่งคะแนนคุณลักษณะ
 ภาวะผู้นำ โดยใช้การคำนวณหาช่วงของการวัด
 (Best. 1977 : 174 อ้างอิงจาก อรุณี สังขพานิช.
 2543 : 59) เป็น 3 ระดับ ดังนี้

$$\text{ช่วงการวัด} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนอันดับ}}$$

ตัวอย่าง คะแนนคุณลักษณะภาวะผู้นำ
 สาธารณสุขโดยรวม 53 - 265 คะแนน

194.4-265.0 คะแนน หมายถึง
 คุณลักษณะภาวะผู้นำสาธารณสุขอยู่ในระดับ
 มาก

123.7-194.3 คะแนน หมายถึง
 คุณลักษณะภาวะผู้นำสาธารณสุขอยู่ในระดับ
 ปานกลาง

53.0-123.6 คะแนน หมายถึง
 คุณลักษณะภาวะผู้นำสาธารณสุขอยู่ในระดับ
 น้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บ
 รวบรวมข้อมูล ได้แบบสอบถาม 120 ชุด คิดเป็น
 ร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window กำหนดความมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนากับลักษณะส่วนบุคคล และคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุข คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติเชิงอนุมานในการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุข 2 กลุ่ม ใช้ T-test และมากกว่า 2 กลุ่ม ใช้ ONE-WAY ANOVA และความแตกต่างระหว่างกลุ่มจากวิธีทดสอบของเชฟเฟ (Scheffe's test)

ผลของการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 89.17) อายุ 23 ปี (ร้อยละ 61.66) อายุเฉลี่ย 13.18 ปี ทำงานความปลอดภัยในการทำงาน (ร้อยละ 29.17) รองลงไปคืองานสนับสนุนบริการในโรงพยาบาล (ร้อยละ 22.90) ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการทำงานมากกว่า 6 เดือน (ร้อยละ 67.50) เฉลี่ย 6.12 เดือน และเป็นผู้ร่วมกิจกรรมขณะเรียน (ร้อยละ 80.83)

2. คุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

คุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านพบว่าด้านบุคลิกภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านความรับผิดชอบ อยู่

ในระดับมาก ส่วนด้านความรู้ความสามารถ ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ และด้านคุณธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ดังแสดงในตารางที่ 1 ในรายชื่อของด้านความรู้ความสามารถ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง รองลงไปอยู่ในระดับมาก ดังแสดงในตารางที่ 2

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม จำแนกตามเพศ สาขาวิชา ลักษณะงาน ระยะเวลาการทำงาน และการเป็นแกนนำกิจกรรมขณะเรียน

จากการศึกษาพบว่าสาขาวิชา ลักษณะงาน ระยะเวลาการทำงาน ทำให้คุณลักษณะภาวะผู้นำสาธารณสุขของบัณฑิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยสาขาวิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม มีคุณลักษณะภาวะผู้นำสาธารณสุขแตกต่างจากสาขาวิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ลักษณะงานด้านสิ่งแวดล้อม มีความแตกต่างกับงานความปลอดภัยในการทำงาน และแตกต่างกับลักษณะงานอื่น ๆ บัณฑิตที่มีระยะเวลาการทำงาน 6 เดือนขึ้นไป มีความแตกต่างกับบัณฑิตที่มีระยะเวลาการทำงานน้อยกว่า 6 เดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

ส่วนเพศ การเป็นแกนนำกิจกรรมระหว่างเรียน ทำให้คุณลักษณะภาวะผู้นำสาธารณสุขของบัณฑิตแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ในภาพรวมและรายด้าน (n = 120)

คุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุข	คะแนนรวม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
ความรู้ความสามารถ	70	49.36	4.88	ปานกลาง
บุคลิกภาพ	50	41.63	3.79	มาก
วุฒิภาวะทางอารมณ์	40	29.12	4.19	ปานกลาง
มนุษยสัมพันธ์	35	27.18	3.44	มาก
ความรับผิดชอบ	25	19.58	2.35	มาก
คุณธรรม	40	32.88	3.16	ปานกลาง
โดยรวม	235	199.75	15.89	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขด้านความรู้ความสามารถของบัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ (n = 120)

ด้านความรู้ความสามารถ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. ติดตามข่าวสารสาธารณสุขในปัจจุบันและวิเคราะห์ปัญหาได้	3.43	0.63	ปานกลาง
2. มีความรู้ด้านการวางแผนงานสาธารณสุขเป็นอย่างดี	3.35	0.57	ปานกลาง
3. วางแผนการทำงานได้	3.72	0.59	มาก
4. มีความรู้เกี่ยวกับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี	3.43	0.62	ปานกลาง
5. บอกถึงนโยบายสาธารณสุขได้	3.28	0.65	ปานกลาง
6. เข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค	3.74	0.72	มาก
7. ตัดสินใจแก้ปัญหาของการทำงานที่รับผิดชอบได้อย่างเหมาะสม	3.80	0.59	มาก
8. งานบรรลุเป้าหมายได้โดยต้องใช้การควบคุมกำกับงาน	2.64	0.79	ปานกลาง
9. ชักจูงผู้ร่วมงานหรือทีมงานให้ปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้	3.63	0.61	ปานกลาง

ด้านความรู้ความสามารถ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
10. เสนอแนวคิด กิจกรรม/โครงการด้านสุขภาพอยู่เสมอ	3.51	0.69	ปานกลาง
11. ประยุกต์การทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ขณะนั้น ได้เป็นอย่างดี	3.71	0.64	มาก
12. ในการทำงานจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์	3.57	1.08	ปานกลาง
13. เรียนรู้และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถอยู่เสมอ	3.79	0.62	มาก
14. เมื่อดำเนินกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ มีวิธีโน้มน้าวให้ผู้ที่ เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสมอ	3.76	0.66	มาก

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิตคณะ-
สาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม จำแนกตามเพศ สาขาวิชา ลักษณะงาน ระยะเวลา
การทำงาน การเป็นแกนนำกิจกรรมระหว่างเรียน (n = 120)

	n	\bar{x}	S.D.	t/F value	p-value
เพศ^b				1.331	0.186
ชาย	13	194.23	12.29		
หญิง	107	200.42	16.15		
สาขาวิชา^a				3.643	0.029*
การบริหารโรงพยาบาล	39	197.97	12.87		
อนามัยสิ่งแวดล้อม	40	205.08*	18.69		
อาชีวอนามัยและความปลอดภัย	41	196.24*	14.47		
ลักษณะงาน^a				3.99	0.005*
งานสาธารณสุขโดยตรง	24	202.54	13.46		
งานสนับสนุนบริการในโรงพยาบาล	27	198.44	14.67		
งานสิ่งแวดล้อม	17	211.29* [#]	20.57		
งานความปลอดภัยในการทำงาน	35	196.60*	14.54		
งานอื่น ๆ	17	192.82 [#]	12.87		
ระยะเวลาการทำงาน^b				2.719	0.008*
น้อยกว่า 6 เดือน	39	194.74	12.37		
6 เดือนขึ้นไป	81	202.16	16.87		

	n	\bar{X}	S.D.	t/F value	p-value
การเป็นแกนนำกิจกรรมขณะเรียน^b				0.666	0.507
การเป็นแกนนำ	23	201.74	13.86		
การเป็นผู้ร่วมกิจกรรม	97	199.28	16.36		

หมายเหตุ a คือ Oneway -ANOVA

b คือ t -test

* คือคู่ที่แตกต่างกัน

คือคู่ที่แตกต่างกัน

การอภิปรายผล

1. คุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการผลิตบัณฑิต แต่ในด้านความรู้ความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากบัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานตามวิชาชีพของแต่ละสาขา เช่น บัณฑิตสาขาวิชาการบริหาร โรงพยาบาลทำงานสนับสนุนบริการในโรงพยาบาล บัณฑิตอนามัยสิ่งแวดล้อมทำงานด้านสิ่งแวดล้อมและบัณฑิตสาขาวิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัยทำงานด้านความปลอดภัยในการทำงานรวมร้อยละ 65.83 จึงทำให้บัณฑิตส่วนใหญ่ใช้ความรู้ความสามารถด้านสาธารณสุขน้อยกว่า จึงส่งผลต่อความรู้ความสามารถในด้านสาธารณสุข ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อของด้านความรู้ความสามารถส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากบัณฑิตอยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น จึงยังมีพัฒนาการของวุฒิภาวะทางอารมณ์ไม่เต็มที่ เนื่องจากวุฒิภาวะทางอารมณ์เกี่ยวข้องกับกับการเจริญสมวัย (maturity) และมีการพัฒนาไปตามอายุ ซึ่งจุดสูงสุดของการพัฒนาอยู่ในช่วงอายุ 45-55 ปี (กุหลาบ รัตนสังฆธรรม. 2547 : 242) นอกจากนั้นวุฒิภาวะทางอารมณ์ยัง

เกี่ยวข้องกับภูมิหลังและสภาพแวดล้อมของบัณฑิตแต่ละคน เพราะมีการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นและนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครพบว่าลักษณะของมหาวิทยาลัย คณะวิชา สาขาวิชา เกรดเฉลี่ย ไม่มีผลต่อวุฒิภาวะทางอารมณ์ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อวุฒิภาวะคือความสัมพันธ์ในครอบครัว อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน สถานที่อยู่ และอิทธิพลจากการรับข้อมูลข่าวสาร (มณี วรรณวิเศษกุล. 2547 : บทคัดย่อ ; ไพเราะ เลิศวิราม. 2544 : บทคัดย่อ) อย่างไรก็ตามวุฒิภาวะทางอารมณ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการทำงานได้ เพราะเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นบุคคลนั้นไม่สามารถทำใจยอมรับปัญหาหรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ได้จะทำให้เกิดความทุกข์ เสียขวัญ กำลังใจ จนถึงหมดสิ้นความหวังในชีวิต (กุหลาบ รัตนสังฆธรรม. 2547 : 257) วุฒิภาวะทางอารมณ์จึงเป็นสิ่งที่ต้องสร้างเสริม ส่วนด้านคุณธรรมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องมาจากการสร้างเสริมคุณธรรมแก่นักศึกษาของคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมโดยเริ่มสอดแทรกในการเรียนการสอนบางรายวิชาในปีการศึกษา 2549 ซึ่งเป็นปีที่บัณฑิตสำเร็จการศึกษาและพัฒนาจำนวนรายวิชาเพิ่มขึ้นในปีการศึกษา

2550 จึงยังไม่ส่งผลต่อบัณฑิต จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องสร้างเสริมและติดตามผลการสอดแทรกคุณธรรมในการเรียนการสอนของคณะฯ ต่อไป

2. ความแตกต่างของคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของบัณฑิตคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม จำแนกตามเพศ สาขาวิชา ลักษณะงาน ระยะเวลาการทำงาน และ การเป็นแกนนำกิจกรรมขณะเรียน

ผลการศึกษาในด้านเพศพบว่า เพศไม่ทำให้คุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขแตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของอรุณี สังขพานิช (2543 : 97) ซึ่งศึกษาภาวะผู้นำและการปฏิบัติงานในหน้าที่การบริหารของสาธารณสุขอำเภอ เขต 2 และพบว่าเพศไม่มีผลทำให้การปฏิบัติงานในหน้าที่แตกต่างกัน ซึ่งมาจากการเปิดโอกาสให้ทำงานสำหรับเพศเท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงานเป็นสำคัญ

สาขาวิชา ที่แตกต่างกันส่งผลให้คุณลักษณะผู้นำสาธารณสุขแตกต่างกัน เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะผู้นำ (Pierce and Newstrom. 2006 : 61) และเป็นตัวกำหนดความสามารถของผู้นำที่แตกต่างกัน (ชัยเสฏฐ์พรหมศรี. 2549 : 15) คณะสาธารณสุขศาสตร์ฯ ประกอบด้วย 3 สาขาวิชา ซึ่งมีการเรียนร่วมกันในวิชาด้านสาธารณสุขในชั้นปีที่ 2 และแยกสู่วิชาชีพเฉพาะสาขาวิชาในชั้นปีที่ 3 และ 4 ซึ่งแต่ละสาขาวิชามีปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการผลิตบัณฑิตเฉพาะไปตามแต่ละสาขาวิชา รวมทั้งมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาภาวะผู้นำในทุกสาขาด้วย (มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. 2548 : 282-294) จากหลักสูตรการเรียน สภาพแวดล้อม

การฝึกปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ในชั้นปีที่ 3 และ 4 จึงส่งผลในคุณลักษณะภาวะผู้นำสาธารณสุขแตกต่างกัน

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเป็นผู้นำอีกประการหนึ่งคือ ลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2532 : 199-202) ดังนั้นบัณฑิตที่มีลักษณะการทำงานแตกต่างกัน จึงทำให้คุณลักษณะผู้นำด้านสาธารณสุขแตกต่างกันไปด้วย ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าลักษณะงานด้านสิ่งแวดล้อม มีความแตกต่างกับงานความปลอดภัยในการทำงาน และแตกต่างกับลักษณะงานอื่น ๆ เนื่องจากงานด้านสิ่งแวดล้อม เป็นงานหนึ่งในสามปัจจัยใหญ่ที่มีผลต่อสุขภาพ (กระทรวงสาธารณสุข. 2550 : 35) บัณฑิตที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมจึงเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพมาก รวมถึงการมีโอกาสเสริมสร้างลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขในการทำงาน ในขณะที่งานความปลอดภัยเป็นงานที่ทำในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ คือการดูแลสุขภาพของผู้ประกอบการในสถานประกอบการ จึงทำให้คุณลักษณะภาวะผู้นำสองกลุ่มนี้แตกต่างกัน ในขณะที่งานอื่น ๆ เป็นงานที่ไม่เกี่ยวข้องทั้งสาธารณสุข และงานวิชาชีพตามสาขาวิชา จึงทำให้มีคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ

ระยะเวลาในการทำงานทำให้คุณลักษณะภาวะผู้นำสาธารณสุขแตกต่างกัน เนื่องจากความรู้ ประสบการณ์ และทักษะเกี่ยวกับการทำงานเป็นปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้นำแต่ละบุคคลที่มีผลต่อภาวะผู้นำ (สมจิตต์ สุพรรณทัสน์ และพรทิพย์ กิระพงษ์. 2534 : 421) ภาวะผู้นำพัฒนาได้จากประสบการณ์ โดยมาจากการปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนกลับ (Hughes,

Ginnett and Curphy. 2006 : 47-48) ดังนั้นบัณฑิตที่มีระยะเวลาการทำงานนานกว่า จะมีประสบการณ์เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาการปฏิบัติงาน จึงทำให้มีคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขแตกต่างกัน

การเป็นแกนนำกิจกรรมนักศึกษาและการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาขณะเรียนไม่ทำให้ภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขแตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของนิภาพร แซ่เฮ้ง (2549 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าชั้นปีของนักศึกษา ไม่มีผลต่อการพัฒนาตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นบัณฑิตจากชั้นปีเดียวกัน จึงทำให้การพัฒนาตนเองของนักศึกษาไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมหรือเป็นแกนนำกิจกรรมนักศึกษา นอกจากนี้ในการทำงานด้านสุขภาพ ต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม (เมธี จันทจารุภรณ์. 2547 : 104) ในการจัดการเรียนการสอนด้านสาธารณสุขจึงมีลักษณะให้ทำงานเป็นทีม จึงส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษาในคณะฯ ด้วยเช่นกัน โดยมีการช่วยเหลือกันในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการเป็นแกนนำกิจกรรมหรือผู้ร่วมกิจกรรม จึงทำให้การพัฒนาภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. คณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ควรพัฒนาภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขของนักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ในด้านความรู้ความสามารถ ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์และด้านคุณธรรม โดยเพิ่มหรือเน้นเนื้อหาวิชาความรู้ความสามารถที่ยังมีระดับคะแนนปานกลางในการจัดการเรียนการสอน เช่น การวางแผนงานสาธารณสุข นโยบายสาธารณสุข การวิเคราะห์ปัญหาสาธารณสุข ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและเศรษฐกิจ เป็นต้น และสร้างเสริมด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์โดยจัดอบรมหรือประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจและมีการพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ รวมทั้งจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมเพื่อสร้างเสริมคุณธรรม เช่นการเชิดชูผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต หรือใช้วิธีสอดแทรกไปกับการเรียนการสอนให้เป็นรูปธรรมในทุกรายวิชา โดยมุ่งเน้นคุณธรรมแตกต่างกันไปในแต่ละรายวิชา เช่น กำหนดเรื่องการมีระเบียบวินัยหรือประพฤติตนอยู่ในกรอบอันดีงามในวิชาที่เรียน โดยมีการประเมินเป็นคะแนนในวิชานั้น หรือกำหนดเรื่องความซื่อสัตย์และมีระบบการประเมินโดยเพื่อนและอาจารย์ผู้สอนในวิชานั้น โดยพิจารณาจากความซื่อสัตย์ในการเซ็นชื่อเข้าห้องเรียน เป็นต้น

2. ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านสาธารณสุขโดยรวมแก่นักศึกษา ควรสอดแทรกในวิชาชีพของแต่ละสาขาวิชา ในลักษณะงานของแต่ละสาขาวิชา และจัดให้เป็นประสบการณ์ในภาคปฏิบัติในวิชาฝึกปฏิบัติงานด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2550) **การสาธารณสุขไทย พ.ศ. 2548-2550**. สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กุหลาบ รัตนสังฆธรรม. (2547) “การพัฒนาบุคลิกภาพผู้บริหารงานสาธารณสุข” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพบริหารงานสาธารณสุข**. หน่วยที่ 6. หน้า 232-288. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- คณะทำงานจัดทำแนวทางการทำกิจกรรมนอกหลักสูตรเพื่อเรียนรู้คุณธรรมและจริยธรรมโครงการพัฒนาบัณฑิตอุดมศึกษาไทย. (2543) **การจัดกิจกรรมนิสิต/นักศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับบัณฑิตอุดมศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ชาญชัย คงรอด. (2542) **คุณลักษณะผู้นำสาธารณสุขอำเภอที่พึงประสงค์ในจังหวัดพิษณุโลกในทศวรรษหน้า**. วิทยานิพนธ์ วท.ม (สาธารณสุขศาสตร์) นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2549) **ภาวะผู้นำขององค์กรยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมมลการพิมพ์.
- ทองหล่อ เดชไทย. (2547ก) “การพัฒนาทักษะการบริหารงานสาธารณสุข” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพบริหารงานสาธารณสุข**. หน่วยที่ 4. หน้า 145-186. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2547ข) “ภาวะผู้นำและมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารงานสาธารณสุข” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพบริหารงานสาธารณสุข**. หน่วยที่ 5. หน้า 187-230. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ธานี กล่อมใจ และ วารุณี เกตุอินทร์. (2550) **รายงานวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของนักศึกษาพยาบาลภายหลังการฝึกปฏิบัติบทบาทผู้นำทางการพยาบาล**. เพชรบุรี : วิทยาลัยพระจอมเกล้า.
- นิภาพร แซ่เฮ้ง. (2549) **การพัฒนาตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2532) **จิตวิทยาอุตสาหกรรม**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.ไพเราะ เลิศวิราม. (2544) **วุฒิภาวะทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม) กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มณี วรรณวิเศษสกุล. (2547) **วุฒิภาวะทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนประสาทรัฐประชาภิจ จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม) กรุงเทพฯ-
มกราคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. (2548) **คู่มือหลักสูตร พ.ศ. 2548**. สมุทรปราการ : ศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- เมธี จันท์จารุภรณ์. (2547) “การสร้างและพัฒนาทีมงานสุขภาพ” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชา ประสพการณ์วิชาชีพบริหารงานสาธารณสุข**. หน่วยที่ 3. หน้า 104-142. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และ พรทิพย์ กิระพงษ์. (2534) “การสร้างภาวะผู้นำในการทำงาน” **เอกสารการสอนชุดวิชาประสพการณ์วิชาชีพอาชีวอนามัยและความปลอดภัย**. หน่วยที่ 12. หน้า 408-434. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อรุณี สังขพานิช. (2543) **ภาวะผู้นำและการปฏิบัติงานในหน้าที่การบริหารของสาธารณสุขอำเภอ เขต 2**. วิทยานิพนธ์ วท.ม (สาธารณสุขศาสตร์). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Hughes, R.L., Ginnett, R.C. and Curphy, G.J. (2006) **Leadership Enhancing the Lessons of Experience**. 5th ed. New York : McGraw Hill.
- Pierce, J.L., and Newstrom, J.W. (2006) **Leaders & The Leadership Process : Readings, Self-assessments & Applications**. 4th ed. New York : McGraw Hill.